

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ ๔ ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

๑. ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน
๒. ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. การพัฒนาประเทศไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๔. การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในไทย
๕. รายงานผลการพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
๖. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
๗. บทสรุป
๘. คำถามทบทวน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อนักศึกษาเรียนจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถกระทำในสิ่งต่อไปนี้ได้

๑. อธิบายความหมายและความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างถูกต้อง
๒. อธิบายการพัฒนาประเทศไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง
๓. อธิบายแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในไทยได้อย่างถูกต้อง
๔. วิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างถูกต้อง

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

๑. วิธีสอน

- ๑.๑ การถามตอบ เพื่อประเมินความรู้เดิม
- ๑.๒ การระดมสมอง
- ๑.๓ การบรรยายสไลด์จากไฟล์ power point ประกอบการสอน
- ๑.๔ ร่วมอภิปรายเนื้อหา และทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียน
- ๑.๕ มอบหมายคำถามทบทวนเป็นการบ้าน

๒. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

๒.๑ การประเมินความรู้เดิมของนักศึกษา สอบถามนักศึกษาเพื่อประเมินความรู้เดิมของนักศึกษา ให้อาจารย์ได้ทราบปัญหาของนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๒ การอภิปรายร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา อาจารย์นำนักศึกษาระดมสมองและให้ร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน เกี่ยวกับเรื่อง ศาสตร์ของพระราชา กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๓ การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มทำงานสืบค้นความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมทั้งฐานข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต และนำข้อมูลที่ค้นคว้าได้มาเรียบเรียงเป็นเอกสารและนำเสนอในชั้นเรียน

๒.๔ การบรรยายและถามตอบปัญหา ให้นักศึกษาอ่านเอกสารคำสอนล่วงหน้าก่อนฟังบรรยายจากอาจารย์ในชั้นเรียน ซึ่งจะเน้นประเด็นที่นักศึกษาอ่านไม่เข้าใจ หรือสิ่งที่จำเป็นต้องยึดถือเป็นหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้การสอน

๑. สไลด์ Power point ประกอบการสอน บทที่ ๔
๒. VDO การพัฒนาที่ยั่งยืน
๓. เอกสาร หนังสือ และตำราเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น
 - ศาสตร์ของพระราชา : ผู้นำโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (๒๕๖๐)
 - การพัฒนาอย่างยั่งยืน (๒๕๕๙)
 - การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย (๒๕๕๖)
 - จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ (๒๕๕๑)

การวัดผลและการประเมินผล

๑. สังเกตจากความสนใจของผู้เรียน การซักถาม การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
๒. ประเมินการอภิปราย การทำกิจกรรมในชั้นเรียน
๓. คะแนนจากการทำแบบฝึกหัด

บทที่ ๔

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผศ.แพรวภัทร ยอดแก้ว

การพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระองค์จะทรงดำเนินงานโดยยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญและทรงงานเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ตลอดระยะเวลาแห่งการครองสิริราชสมบัติ ๗๐ ปี พระองค์ทรงมีหลักการทรงงาน คือ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำตามลำดับขั้นตอน มีวิธีคิดแบบองค์รวม ทำให้ง่าย ไม่ยึดติดตำรา แก้ปัญหาจากจุดเล็ก ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ระเบิดจากข้างใน คือ สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่จะเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน ด้วยวิธีการประหยัดเรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการดำเนินงาน ด้วยความเพียร พร้อมทั้งปลูกป่าในใจคน คือ ให้ประชาชนมีสำนึกเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ประโยชน์ส่วนรวม โดยอาศัยแนวคิด ขาดทุน คือ กำไร หมายความว่า การเสียคือการได้ เพราะการให้และการเสียสละเป็นการกระทำอันก่อให้เกิดผลกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ให้บริการรวมที่จุดเดียว ทำงานอย่างมีความสุข และสิ่งที่สำคัญ คือ รู้ รัก สามัคคี กล่าวคือ รู้ คือ รู้ปัจจัยทั้งหมด รู้ปัญหา รู้วิธีการแก้ปัญหา รัก คือ รักที่จะลงมือปฏิบัติ สามัคคี คือ ร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้สำเร็จลุล่วง

องค์การสหประชาชาติเชิดชูปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย ได้จัดทำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี ๒๕๕๐ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” เผยแพร่ไปทั่วโลก

ในการประชุมเพื่อสันติภาพนานาชาติ ๒๕๖๐ ผู้นำองค์กรนานาชาติได้ร่วมถวายราชสดุดีเทิดพระเกียรติ แสดงความอาลัยและยกย่องว่าทรงเป็น พระมหากษัตริย์นักพัฒนา ต้นแบบแห่งเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสมาชิกองค์การสหประชาชาติทั่วโลกตกลงร่วมกันที่จะใช้เป็นกรอบดำเนินการพัฒนาประเทศของตนให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๓

ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน มาจากศัพท์คำว่า “ Sustainable” ที่แปลว่า ความยั่งยืน เป็นคำที่มาจากภาษาลาติน คือ “Sus-tenere” ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมหรือสนับสนุน (Uphold) หมายถึง ความยั่งยืนนั้นเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมหรือกระบวนการเพื่อการสนับสนุน (Uphold) หรือปกป้อง (Defended) ความสามารถดำรงอยู่ได้

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของตนเอง” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๔๑: ๕๙)

พระพรหมคุณาภรณ์ (๒๕๕๑: ๖๒) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น เน้นเป้าหมายทางเศรษฐกิจเหมือนเดิม แต่ตั้งเงื่อนไขเพิ่มเติมโดยการนำประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นตัวคุมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอีกทีหนึ่ง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (๒๕๔๙: ๒๘๒) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นเรื่องของการพัฒนาที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด ไม่สูญเปล่า เพื่อให้การสะสมความมั่งคั่งยังคงดำเนินต่อไปได้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นความยั่งยืนของการพัฒนา มากกว่าความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

दनัย กิติภรณ์ (๒๕๔๔: ๑๓) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพิจารณาประเด็นการพัฒนาในมิติที่กว้างกว่าการพัฒนาโดยทั่วไป ซึ่งนอกจากจะพิจารณาการพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังมีการนำมิติด้านเวลาเข้ามาพิจารณาประกอบด้วย กล่าวคือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในปัจจุบันให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถทำได้โดยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบันโดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหาในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (นิยามของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา World Commission on Environment and Development ในรายงาน Our Common Future ๑๙๘๗ หรือ Brundtland Report) การพัฒนายั่งยืนรวมความถึง ๓ ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาใดๆต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้

จากความหมายของ การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติต่างๆ นำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ภายใต้การดำรงอยู่ร่วมกันของระบบนิเวศวิทยา การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญของการประชุมโลก และนานาประเทศที่ต่างจำเป็นต้องให้ความสนใจและแสดงความรับผิดชอบร่วมกันต่อการพัฒนาประเทศต่างๆ ในโลกแบบที่ผ่านมามากขึ้น

ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลายประเทศต้องตื่นตัวขึ้นมา เพราะโดยมากก็ได้รับความบอบช้ำจากการสงครามนั้น พอสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงประเทศต่างๆ ก็มีการเคลื่อนไหวหาทางแก้ไข ปัญหาของโลก และได้มีการตั้งองค์การสหประชาชาติ (UN) เมื่อปลายปีพ.ศ.๒๔๘๘ (ค.ศ.๑๙๔๕) ทุกประเทศอยู่ในภาวะที่ต้องมีการฟื้นฟูให้มีการสร้างสรรค์ความเจริญกันขึ้น แต่การที่ฟื้นฟูประเทศให้เจริญมีความสุขสบายขึ้นมาได้ ก็ต้องอาศัยการเงินเป็นเรื่องสำคัญ สหประชาชาติจึงได้ตั้งหน่วยงานสำคัญขึ้นมาเป็นองค์กรโลกสำหรับช่วยเหลือเรื่องการเงินแก่ประเทศต่างๆ เรียกว่า World Bank หรือ ธนาคารโลก มีชื่อทางการเป็นภาษาอังกฤษว่า International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) เรียกในปัจจุบันว่า ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา ก่อรูปขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๗ (ค.ศ.๑๙๔๔) และตั้งขึ้นเป็นทางการในวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๘)ซึ่งเป็นที่ตั้งสหประชาชาตินั่นเอง

แนวคิดการพัฒนาประเทศเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก แต่แนวคิดการพัฒนาในระยะแรกมักจำกัดอยู่ที่การหาวิธีการเพื่อเร่งรัดพัฒนาประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายใหม่มีความทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว แนวคิด ทฤษฎีกระแสหลัก (Main Stream) ในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาแบบภาวะทันสมัย (Modernization) เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งเปลี่ยนประเทศล้าหลังดั้งเดิมให้เป้นประเทศอุตสาหกรรมที่ทันสมัย ซึ่งผลจากการพัฒนาแบบภาวะทันสมัยนี้พบว่า เกิดความไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน แม้ตัวเลขรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำตามมาเสมอ มีประเทศอุตสาหกรรมและประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่เพิ่มขึ้น แต่ทรัพยากรโลกกลับร่อยหรอลง และมีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมมากมายตามมา อาทิ ปัญหาโลกร้อน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต่อมา มีการตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ทำให้กระแสแนวคิดเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสนใจในประชาคมโลกมากขึ้น จนกระทั่งองค์การสหประชาชาติได้รับรองเป็นวาระการพัฒนาที่สำคัญ และชาติสมาชิกได้รวมลงนามรับเอาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปปฏิบัติงานพัฒนาประเทศของตนด้วย

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มจากองค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมเกี่ยวกับมนุษย์และสภาพแวดล้อมเป็นครั้งแรก ที่กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปีค.ศ. ๑๙๗๒ มีการนำเสนอแนวคิด

การพัฒนาที่ยั่งยืน และมีการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมและลดปัญหาความยากจน

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๘๓ องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED) ในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ ภายใต้การนำของนายโกรฮาร์เล็ม บรุนด์ทแลนด์ (Gro Harlem Brundtland) พร้อมด้วยตัวแทนสมัชชาที่มาจาก ๑๘ ประเทศ WCED ตีพิมพ์รายงานเรื่องอนาคตร่วมของเรา (Our Common Future) หรือเรียกอีกชื่อว่า Brundtland Report ซึ่งเป็นรายงานที่กำหนดนิยามและขอบเขตของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างชัดเจน และรอบคอบ และมีกนียมนำมาใช้อ้างอิงในการศึกษาแนวคิดนี้เสมอ ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๙๒

องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยสภาพแวดล้อมและการพัฒนา หรือเรียกว่า Earth Summit หรือ Rio Conference ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล การประชุมดังกล่าวได้จัดทำ ปฏิญญาริโอว่าด้วยสภาพแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development) บรรจุหลักการ ๒๗ ประการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ การตัดสินใจและการกำหนดนโยบายในอนาคต และความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมกับสภาพแวดล้อม (Socio-economic Development and the Environment) โดยเฉพาะ ใน “แผนปฏิบัติการ ๒๑” (Agenda ๒๑) ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ แผนงาน และทรัพยากรที่ต่องใช้ในการปฏิบัติตามแผนว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้กลายมาเป็นแผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก ซึ่งประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติรวมถึงนามรับรองแผนดังกล่าว (Klarin, ๒๐๑๘)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนปฏิบัติการได้ถูกนำมาต่อยอดในการประชุมแห่งสหประชาชาติ (Millennium Summit) ซึ่งองค์การสหประชาชาติจัดขึ้นในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ และได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (Millennium Development Goals: MDGs) จำนวน ๘ เป้าหมายครอบคลุมการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมกำหนดระยะเวลาการพัฒนาตามเป้าหมายเป็นระยะเวลา ๑๕ ปี ระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๐๐-๒๐๑๕ เป้าหมาย MDGs ทั้ง ๘ ขอบ เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนประกอบด้วย ๑) ขจัดความยากจนและความหิวโหย ๒) บรรลุความสำเร็จในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างถ้วนหน้า ๓) ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและมอบอำนาจสตรี ๔) ลดอัตราการตายของเด็ก ๕) สร้างเสริมสุขภาพของมารดา ๖) ตอสูกับเชื้อเอชไอวี/โรคเอดส์ โรคมาลาเรียและโรครายอื่น ๆ ๗) สร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม และ ๘) พัฒนาความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในระดับโลก

ต่อมาองค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือเรียกว่า การประชุม Rio+๒๐ ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. ๒๐๑๒ ที่ประชุมดังกล่าวได้ทำการออกรายงานเรื่อง “อนาคตที่เราต้องการ” (The Future We Want) และจัดตั้งหน่วยงาน UN High-level Political

Forum on Sustainable Development นับเป็นการเริ่มกระบวนการสร้างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จากการประชุม Rio+๒๐ นี้ มีผลให้ที่ประชุมใหญ่สมัชชาของสหประชาชาติได้ตั้งกลุ่ม Open Working Group ขึ้นในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ เพื่อกำหนดรายละเอียดของเป้าหมาย SDGs และสุดท้ายในการประชุมสุดยอดสหประชาชาติสมัยสามัญ (UN General Assembly) ครั้งที่ ๗๐ ณ กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ค.ศ. ๒๐๑๕ ผู้นำประเทศกว่า ๑๙๓ ประเทศได้รับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ ภายใต้หัวข้อ “การเปลี่ยนแปลงโลกของเรา: ปี ค.ศ. ๒๐๓๐ วาระสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Transformation our world: the ๒๐๓๐ Agenda for Sustainable Development) มีการกำหนดเป้าหมาย SDGs ซึ่งประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมาย (Goals) ๑๖๙ เป้าประสงค์ (Targets) เพื่อใช้ป็นวาระการพัฒนาต่อจากเป้าหมาย MDGs ที่หมดวาระไปแล้ว โดยเป้าหมาย SDGs นี้จะใช้เป็นวาระการพัฒนาต่อเนื่องไปอีก ๑๕ ประหวางปี ค.ศ. ๒๐๑๖–๒๐๓๐ วาระการพัฒนาตามเป้าหมาย SDGs ยังคงอยู่บนพื้นฐานองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนของ WCED ทั้ง ๓ มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยวาระปี ค.ศ. ๒๐๓๐ นี้ได้ขยายมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนจากเดิม ๓ มิติ โดยเพิ่มหลักการสำคัญอีก ๕ ด้าน หรือ ๕P’s ได้แก่ คน (People) เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคม ความมั่งคั่ง (Prosperity) เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โลก (Planet) เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สันติภาพ (Peace) และความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) (เกษร, ๒๕๖๓: ๒๐-๒๒) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๑ แนวคิด ๕ P's ของวาระปี ค.ศ. ๒๐๓๐ สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน
ที่มา: (PAHO, ๒๐๑๗)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มี ๑๗ เป้าหมาย ประกอบด้วย

๑. **ขจัดความยากจน** ขจัดความยากจนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดหรือที่ใดก็ตาม
๒. **ขจัดความหิวโหย** ยุติความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร การปรับปรุงด้านการโภชนาการและส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน
๓. **การมีสุขภาพและความเปราะบางที่ดี** ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาพะในการดำรงชีพและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในทุกช่วงอายุ
๔. **การศึกษาที่เท่าเทียม** ทำให้แน่ใจว่าให้การศึกษามีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีพแก่ทุกๆ คน
๕. **ความเท่าเทียมทางเพศ** บรรลุถึงความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมพลังของสตรีและเด็กหญิงทุกคน
๖. **การจัดการน้ำและสุขาภิบาล** ทำให้มั่นใจว่าจะมีให้มีการจัดการน้ำและการสุขาภิบาลที่ยั่งยืนสำหรับทุกคน
๗. **พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้** ทำให้มั่นใจว่าทุกคนจะสามารถเข้าถึงพลังงานที่มีราคาที่สามารถจ่ายได้ มั่นใจได้ ยั่งยืนและทันสมัย
๘. **การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ** ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพการทำให้เกิดอาชีพและการจ้างงานอย่างถ้วนหน้าและเป็นธรรม และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน
๙. **อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน** สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม
๑๐. **ลดความเหลื่อมล้ำ** ลดความไม่เท่าเทียมกันทั้งภายในและระหว่างประเทศ
๑๑. **เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน** ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน
๑๒. **แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน** ทำให้แน่ใจว่ามีการบริโภคและรูปแบบการผลิตที่ยั่งยืน
๑๓. **การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง
๑๔. **การใช้อย่างยั่งยืนจากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล** รักษาและใช้ทรัพยากรในมหาสมุทร ทะเลและแหล่งทรัพยากรทางน้ำอื่นๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๑๕. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก ปกป้อง บูรณะและส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศน์วิทยาดินและจัดการทรัพยากรจากป่าอย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการตัดไม้ทำลายป่าและหยุดยั้งความเสื่อมโทรมของดินและการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

๑๖. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก ส่งเสริมสังคมที่มีความสงบสุข ไม่มีการแบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้มีความยุติธรรมสำหรับทุกคนและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่พึ่งของส่วนรวมและเป็นที่ยอมรับในทุกกระดับ

๑๗. ความเปราะบางเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างวิธีการปฏิบัติให้เข้มแข็งและสร้างพลังความร่วมมือนานาชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๔.๒ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มา: (PAHO, ๒๐๑๗)

เป้าหมายทั้ง ๑๗ เป้านี้สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ กลุ่ม ประกอบด้วย

๑.กลุ่ม **People** ที่ว่าด้วยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้คน ครอบคลุมเป้าหมายที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕

๒.กลุ่ม **Prosperity** ที่ว่าด้วยเรื่องความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและครอบคลุมครอบคลุมเป้าหมายที่ ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑

๓.กลุ่ม **Planet** ที่ว่าด้วยเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมเป้าหมายที่ ๖, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕

๔.กลุ่ม **Peace** ที่ว่าด้วยเรื่อง สันติภาพ สถาบันที่เข้มแข็ง และความยุติธรรม ครอบคลุมเป้าหมายที่ ๑๖

๕.กลุ่ม Partnership ที่ว่าด้วยเรื่องการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมเป้าหมายที่ ๑๗

จะเห็นได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ได้ครอบคลุมมิติของการพัฒนาทั้งสามมิติ ได้แก่ การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เลขาธิการใหญ่แห่งสหประชาชาติได้เน้นว่า การพัฒนาทั้งสามมิตินี้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และการพัฒนาทั้งสามมิตินี้ย่อมต้องมีคนเป็นศูนย์กลาง เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้วางอยู่บนปัจจัยพื้นฐาน ๖ ประการ (United Nations, ๒๐๑๔: ๑๖-๑๙) ได้แก่

๑) ศักดิ์ศรี เพื่อยุติความยากจนและต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำ (dignity: to end poverty and fight inequalities) หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยการแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้จะต้องขจัดปัญหาความยากจนให้ได้ภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมสิทธิสตรีและเด็ก ตลอดจนส่งเสริมโอกาสในการทำงานและการรับฟังความเห็นและเน้นการมีส่วนร่วมจากคนทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง เด็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ ชนกลุ่มน้อย หรือผู้ลี้ภัยและผู้พลัดถิ่นจากเหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศ

๒) คน เพื่อให้ทุกคนมีสุขภาพดี มีการศึกษา และเข้าถึงสตรีและเด็ก (people: to ensure healthy lives, knowledge and the inclusion of women and children) หมายถึง การพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นการมีสุขภาพอนามัยที่ดีและการมีโอกาสด้านการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็ก โดยที่ผ่านมามีเห็นว่า เด็กและสตรีจำนวนมากยังไม่ได้ประโยชน์จากแผนการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ควรเน้นถึงการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของสตรีและเด็กโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ รวมถึงบริการด้านการเงินและการมีสิทธิในการถือครองที่ดินการพัฒนาควรมีรากฐานจากเคารพสิทธิมนุษยชน การยุติความรุนแรงทางเพศหรือการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานเด็กและสตรี และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ ควรมีการกำหนดมาตรฐานด้านการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง

๓) ความมั่งคั่ง เพื่อการเจริญเติบโตที่เข้มแข็ง มีเศรษฐกิจที่ทั่วถึงและเปลี่ยนแปลง (prosperity: to grow a strong, inclusive and transformative economy) หมายถึง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ให้ประโยชน์ต่อคนทุกกลุ่ม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้วัดจาก GDP เพียงอย่างเดียวแต่ควรหมายถึงความเป็นอยู่ที่ดีของคนทุกกลุ่ม ความเจริญทางเศรษฐกิจควรหมายถึงการที่คนทุกคนมีโอกาสด้านการทำงานและสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะโดยภาคเอกชนหรือรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๔) โลก เพื่อปกป้องระบบนิเวศสำหรับทุกสังคมและเด็กของเรา (planet: to protect our ecosystems for all societies and our children) หมายถึง การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องร่วมกันหาทางออกต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ

และการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างยั่งยืน การรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การไม่ตัดไม้ทำลายป่า และหาทางป้องกันและรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ นอกจากนี้ กิจกรรมทางการเกษตรและการประมงจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืน กิจกรรมทางอุตสาหกรรมจะต้องไม่เป็นภาระแก่สิ่งแวดล้อม

๕) ความยุติธรรม เพื่อส่งเสริมสังคมให้มั่นคงปลอดภัยและมีสันติภาพ และมีสถาบันที่เข้มแข็ง (justice: to promote safe and peaceful societies and strong institutions) หมายถึง การเคารพในหลักนิติธรรมและการมีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิและยึดมั่นในผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม โดยการปฏิบัติงานภาครัฐและกระบวนการทางกฎหมายจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่ม กฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายจะต้องเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน บุคคลจะต้องมีความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยปราศจากความหวาดระแวง

๖) ความเป็นหุ้นส่วน เพื่อเร่งให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของโลกในการร่วมกันพัฒนาอย่างยั่งยืน (partnership: to catalyze global solidarity for sustainable development) หมายถึง การเสริมสร้างหุ้นส่วนการร่วมมือเพื่อการพัฒนา การพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้จะต้องได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน ผ่านทางการค้า การลงทุน การเก็บภาษี และเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างประเทศพัฒนา กับประเทศกำลังพัฒนาหรือระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน

ต่อมา ปัจจัยพื้นฐาน ๖ ประการ ได้รับการปรับให้เกิดความเหมาะสมมากขึ้น จนเกิดเป็นปัจจัย ๕ P's ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ทั้ง ๘ เป้าหมายและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ทั้ง ๑๗ เป้าหมาย ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ การเปรียบเทียบ MDGs และ SDGs ตามปัจจัย ๕ P's

ปัจจัย ๕ P's	MDGs ๘ เป้าหมาย	SDGs ๑๗ เป้าหมาย
People	เป้าหมายที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ และ ๖	เป้าหมายที่ ๑, ๒, ๓, ๔ และ ๕
Planet	เป้าหมายที่ ๗	เป้าหมายที่ ๖, ๑๒, ๑๓, ๑๔ และ ๑๕
Prosperity	-	เป้าหมายที่ ๗, ๘, ๙, ๑๐ และ ๑๑
Peace	-	เป้าหมายที่ ๑๖
Partnership	เป้าหมายที่ ๘	เป้าหมายที่ ๑๗

ที่มา: (กมลินทร์ พินิจภูวดล และคณะ, ๒๕๕๙)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามความหมายเดิม คือการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบัน ๕ P's ก็ยังคงแนวคิดเดิมอยู่ คือ People สะท้อนมิติของสังคม Planet สะท้อนมิติของสิ่งแวดล้อม และ Prosperity สะท้อนมิติของเศรษฐกิจ

การพัฒนาประเทศไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ขณะนี้ได้หยั่งรากลึกลงในสังคมไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องตามหลักวิชาตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต

ภาพรวมของการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๗ สรุปได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) ได้ปรับแนวความคิดการพัฒนาประเทศใหม่จากเดิมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลัก มาเป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไปพร้อมกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแนวความคิดพัฒนาที่มี “คนเป็นศูนย์กลาง” หรือ “จุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา” โดยให้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล (สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, ๒๕๕๔: ๓๐) แต่วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ทำให้การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการพัฒนาไม่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม สังคมไทยจึงเริ่มรับรู้ถึงประโยชน์และความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงมีแนวคิดที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากปัญหาความไม่สมดุลในการพัฒนา โดยเฉพาะการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ย้ำให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของไทยยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ยั่งยืนและสมดุลได้ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบที่เหมาะสมจึงประมวลพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศและได้รับพระบรมราชานุญาตใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) โดยมีเนื้อหา ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันใ นตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนาวิชาการต่าง ๆ มาใช้ ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคน ในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความ ซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้น้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน สังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นการบูรณาการ แบบองค์รวมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล

ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕ -๒๕๔๙) ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ สมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยสู่ ความอยู่ดีมีสุข พร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤติ สามารถดำรงอยู่ได้ อย่างมั่นคงมีคุณภาพและยั่งยืน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ยังคงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่าง สมดุลการอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขในสังคมและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และ ขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการ บริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ -๒๕๖๔) ยังคงเชื่อมั่นและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุลยั่งยืนโดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีการกระจายรายได้และการพัฒนาอย่างเท่าเทียม มีระบบนิเวศที่ดี สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ (คณะกรรมการโครงการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐: ๒๘๙-๒๙๐)

หลังจากประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศสามารถบรรลุเป้าหมายด้านการจัดความยากจนและความหิวโหย (เป้าหมายที่ ๑) ของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) โดยสามารถลดสัดส่วนของประชากรยากจนลดลงเหลือร้อยละ ๙.๘ ได้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งดีและเร็วกว่าเป้าหมายของ MDGs ที่กำหนดให้ลดสัดส่วนประชากรยากจนลงครึ่งหนึ่ง คือเหลือร้อยละ ๑๓.๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (จิรายุ, ๒๕๕๓: ๒๘)

ความสำเร็จจากการพัฒนาประเทศไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้องค์การสหประชาชาติยอมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาหรืออังค์ถัด (The United Nations Conference on Trade and Development - UNCTAD) ครั้งที่ ๑๐ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓ ได้มีแถลงการณ์แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรที่พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ และในการประชุมรัฐสภาอาเซียน ครั้งที่ ๒๒ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๔๔ ที่ประชุมลงมติร่วมกันยอมรับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาของประเทศสมาชิกในภูมิภาค และทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (Human Development Lifetime Award) แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๙ นายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติในขณะนั้นได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งเป็นรางวัลชิ้นแรกของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme หรือ UNDP) และองค์การสหประชาชาติจะส่งเสริมประสบการณ์ และนำแนวทางการปฏิบัติในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาช่วยจุดประกายแนวคิดในการพัฒนาสู่นานาชาติต่อไป (คณะกรรมการโครงการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐: ๒๙๔)

อย่างไรก็ดี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เน้นการพึ่งพาตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาและการบริหารจัดการในภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและ

ประชาชนทั่วไปนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในแนวทางและวิธีการต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละหน่วยงานในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการในการปฏิบัติ และขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ส่งผลให้มีความเข้าใจและการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกัน

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐)

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (๒๕๕๗: ๒-๔) จึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐) ซึ่งเป็นแผนระยะ ๔ ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการเกษตรและชนบท ด้านการศึกษา ด้านธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย ด้านการต่างประเทศ ด้านการประชาสัมพันธ์ รวมถึงด้านความมั่นคงเกิดการบูรณาการการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีแนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนา ดังรูป

ภาพที่ ๔.๓ แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนา
ที่มา : (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี: ๒๕๕๗)

แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐) ประกอบด้วย

๑) **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** คือ การมีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม และความสมดุลในชีวิต ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

๒) **การพัฒนาเชิงพื้นที่** (area-based approach) คือ การบริหารจัดการที่ลงไปทากระบวนกรในพื้นที่เป้าหมาย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของทุกหน่วยงาน และชุมชนให้ “ระเบิดจากข้างใน” ร่วมกันเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ด้วยตนเองก่อน

๓) การ **“ทำตามลำดับขั้น”** คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติ ได้แก่ การปรับปรุงแหล่งน้ำ ดิน ปัจจัยการผลิตด้านการประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการ ในลักษณะกลุ่ม/กองทุน โดยจัดสรรผลประโยชน์ให้ทั่วถึงเป็นธรรม โดยเริ่มจากความพอเพียง ดังนี้

ระดับครัวเรือน ให้ชาวบ้านมีอาหารกินตลอดปี ลดรายจ่าย ไม่กู้หนี้ยืมสินเพิ่มการสร้างรายได้ภาคเกษตร ได้แก่ พืชหลังนา ประมง ปศุสัตว์ และนอกภาคเกษตร ได้แก่ หัตถกรรม

ระดับชุมชน รวมกลุ่มและแบ่งปันการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิตสร้างรายได้ โดยการเพิ่มผลผลิต โครงสร้างพื้นฐานการผลิตระดับชุมชน เช่น โรงสีข้าว ลานตากข้าว ระบบประปาชุมชน ฯลฯ

ระดับพื้นที่และภูมิภาค ศูนย์กลางวิสาหกิจชุมชน เห็นแผนการผลิต การแปรรูปและการตลาด ระบบการขนส่ง เพื่อสนับสนุนระบบการผลิตระดับครัวเรือน และชุมชน (supply chain)

ระดับประเทศ กำหนดเป็นนโยบาย ระเบียบกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการทำงานการกำกับดูแลการสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของเครือข่ายในแต่ละภูมิภาค

๔) **การบูรณาการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและภาคส่วนอื่น** การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรไม่แสวงหากำไร สถาบันการเงิน/แหล่งทุน ให้มาร่วมแก้ไขปัญหาในเรื่องใหญ่ที่ทุกคนในพื้นที่เห็นว่าต้องแก้ไข และจะสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของคนในพื้นที่ ในลักษณะทำไป ปรับไป เรียนรู้ไป เพื่อพัฒนารูปแบบและกลไกการทำงานที่เอื้อต่อการแก้ปัญหา

๕) **การจัดการความรู้และพัฒนาคน** มีหมวดหมู่การจัดเก็บฐานข้อมูล และความรู้ ประกอบด้วย อาชีพ ปัจจัยการผลิต ทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานการผลิต การบริหารจัดการ โดยการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และสกัดความรู้จากการพัฒนาพื้นที่ จัดทำเป็นระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSSI) และคลังความรู้ ใช้แนวทาง/เทคนิคการทำงานรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อถ่ายทอดให้แก่บุคคลทุกระดับ และการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐาน

จากแนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าว สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ต้องบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติให้สามารถบรรลุเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จำนวน ๗ ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท มีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เป็นเจ้าภาพหลัก มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ (area approach) โดยบูรณาการการทำงานในพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ประชากรชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งจะดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคชุมชน และภาควิชาการ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น บัญชีครัวเรือน ข้อมูลชุมชน ข้อมูลน้ำ และความต้องการการใช้น้ำ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชน หรือแผนพัฒนาเชิงพื้นที่และกำหนดพื้นที่เป้าหมายโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่ม มีเป้าหมายรวมอยู่ที่ร้อยละ ๒๕ ของหมู่บ้านในประเทศ มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพหลัก มุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง การพัฒนาแบบอย่างที่เป็นเลิศ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาชีพครู การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย และสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย มีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเจ้าภาพหลัก มุ่งเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ธุรกิจ ภาคเอกชน อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย ดำเนินธุรกิจตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพัฒนาเครื่องมือสนับสนุน การสร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างภาคีเครือข่ายให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชน อุตสาหกรรม

และผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนต่าง ๆ ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการต่างประเทศ มีกระทรวงการต่างประเทศเป็นเจ้าภาพหลัก มุ่งเน้นการเผยแพร่องค์ความรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้แก่ประเทศต่าง ๆ มีความเข้าใจในปรัชญานี้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปรับใช้ในประเทศนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ เพิ่มบทบาทการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก มีกรมประชาสัมพันธ์เป็นเจ้าภาพหลัก มุ่งเน้นการเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชนในวงกว้าง โดยให้หน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชน สามารถประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลการพัฒนา หรือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทุกยุทธศาสตร์และของภาคส่วนต่างๆ ให้สาธารณชนได้รับทราบในวงกว้าง

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมั่นคง มีกองทัพไทยเป็นเจ้าภาพหลัก มุ่งเน้นการบูรณาการการขับเคลื่อนระหว่างกองทัพกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ตามแนวบริเวณชายแดน ซึ่งมีผลต่อความมั่นคง เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายจ่ายลดลง อันจะนำมาซึ่งความมีเสถียรภาพด้านความมั่นคงในภาพรวมของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๗ สร้างกลไกการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นเจ้าภาพหลัก โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมขึ้นในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มุ่งเน้นการขับเคลื่อนการบูรณาการการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทาหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานติดตาม และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ มีการเชื่อมโยงและสนับสนุนกัน และกัน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อมูลระหว่างกัน

นโยบายของประเทศไทยที่สามารถส่งเสริมการผลิตขั้นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาหลายด้าน ทศวรรษก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยมีความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ต้องใช้ทักษะในการผลิตที่สูงขึ้น อีกทั้งยังมีการขยายตัวต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการปรับโครงสร้างการผลิต เป็นผลมาจากการลงทุนจากต่างประเทศที่นำเทคโนโลยีและการตลาดมาสู่ประเทศไทย ถึงแม้ประเทศไทยจะมีการขยายตัวที่ดี แต่ระบบเศรษฐกิจไทยก็มีความไม่สมดุลในหลายด้านโดยเฉพาะด้านการกระจายรายได้ สัดส่วนของคนที่มียาได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนนั้นลดลง แต่คนจนกลับมีสัดส่วนของรายได้ในระบบเศรษฐกิจน้อยลง แสดงให้เห็นว่าการกระจายรายได้ของคนในประเทศยังไม่ดี นอกจากนี้ ยังมีความไม่สมดุลในด้านอื่น ๆ เช่น ความแตกต่างของรายได้และความเจริญระหว่างเมืองกับชนบท ความไม่สมดุลของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความไม่พอดีของโครงสร้างการผลิตและการจ้างงาน และความไม่สมดุลของโครงสร้างการผลิตและระดับการศึกษาของแรงงาน (ณัฐพงศ์ ทองภักดี และนพวรรณ ปุสสะรังสี, ม.ป.ป.: ๑๔-๑๕)

ดังจะเห็นได้จาก ปฏิกริยาของสังคมไทยต่อวิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่แตกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยในช่วง ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พบว่า มีปฏิกริยาของสังคมไทยปรากฏขึ้นอย่างน้อย ๓ ปฏิกริยาด้วยกัน คือ (๑) ม็อบคนรวยหรือม็อบสีลม (๒) กองทุนกู้ชาติของพระพยอม กัลยาโณ และ (๓) แนวคิดการพึ่งตนเอง (self-reliance) ซึ่งถือเป็นกระแสทางเลือกของการพัฒนาที่สำคัญ โดยแนวคิดการพึ่งตนเองนี้เกิดมาจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระราชทานไว้เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ, ๒๕๔๙: ๑๔๓-๑๕๐) และแนวคิดนี้ก็คือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นั่นเอง

เมื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ได้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ การเปรียบเทียบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เป้าหมายที่ ๑ ยุติความยากจนทุกรูปแบบ เป้าหมายที่ ๒ ยุติความหิวโหย	การพัฒนาตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่
เป้าหมายที่ ๓ การมีสุขภาพที่ดี	หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เป้าหมายที่ ๔ การสร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	การประยุกต์ใช้หลักสูตรการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ซึ่งส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
เป้าหมายที่ ๘ การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและครอบคลุม	ในภาคธุรกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการสร้างภูมิคุ้มกัน พัฒนาและพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของพนักงาน การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง การลงทุนขยายกิจการที่รอบคอบไม่เกินตัว และทำในสิ่งที่ตนถนัด คือการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและครอบคลุม
เป้าหมายที่ ๑๒ การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน	ในระดับปัจเจกบุคคล ผู้ประกอบการรายเล็กและรายใหญ่สามารถนำหลักความพอประมาณพอดี มีเหตุผลของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจหรือดำเนินชีวิต

ที่มา: (กมลินทร์ พินิจภูวดล และคณะ, ๒๕๕๙๗)

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในมิติของการพัฒนาคนได้เป็นอย่างดี และสามารถผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ๔ ปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐ ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ โดยกำหนดให้ประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้

และเป็นต้นแบบของการพัฒนา ซึ่งเน้นเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๘: ๘๖)

การพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเทศไทยมีแนวคิดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนวิถีของหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาช้านาน วิถีเศรษฐกิจพอเพียงของไทยได้สะท้อนอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) และฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) นอกจากนี้ประเทศไทยในฐานะสมาชิกประชาคมโลกได้ผลักดันในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในหลายเวที (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๘) อาทิเช่น สหประชาชาติ ประชาคมอาเซียนและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในองค์การสหประชาชาติ (G๗๗) นอกจากนี้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศไทยได้มีแนวนโยบายตลอดจนได้มีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่โดดเด่นและเป็นรูปธรรมในด้านอื่น ๆ อาทิ ความพยายามในการสนับสนุนหลักนิติธรรม สิทธิสตรีและเด็ก และความเท่าเทียมทางเพศ การป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งแนวนโยบายเหล่านี้ที่สามารถเอื้อต่อการผลักดัน SDGs ของประเทศไทยเองและสามารถนำไปเป็นแนวทางในกรอบของประชาคมอาเซียน ทั้งนี้ การมีเป้าหมายและทิศทางร่วมกันในภูมิภาคย่อมสามารถอุดช่องว่าง เข้าถึงปัญหาและตอบสนองความจำเป็นในระดับภูมิภาคได้ตรงประเด็นกว่าการยึดโยงอยู่กับมาตรฐานสากลเพียงอย่างเดียว เป้าหมายหลักของการวิจัยนี้จึงเป็นการมุ่งศึกษาทิศทางเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนสำหรับการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาของประชาคมอาเซียนโดยเน้นถึงผลประโยชน์และบทบาทของประเทศไทยบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเปเนวาระการพัฒนาระดับโลก ได้ถูกบรรจุลงในแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยยุคปัจจุบัน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเปเนแผนที่กำหนดทิศทางหลักในการพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเปเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ โดยมีหลักการสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙) คือ

- ๑) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ยึดคนเปนครุญกลางของการพัฒนา

๓) ยึดวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๔) ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี ๒๕๗๙ โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

๕) ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม

๖) ยึดหลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน ๕ ปี ที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาวพื้นฐานและหลักการในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ ซึ่งประกาศขึ้นในภายหลัง เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยไว้ดังนี้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” โดยยุทธศาสตร์ชาติได้นิยาม “ความยั่งยืน” ตามวิสัยทัศน์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒) ว่า “ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้การรักษา และการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดีไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการยอมรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลมีเสถียรภาพและยั่งยืน”

จากนิยามข้างต้น สามารถพิจารณาการพัฒนาที่ยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ชาติได้ใน ๓ ประเด็นหลัก คือ

๑. การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญดูานรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

๒. มีการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก

๓. คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในไทย

รัฐบาลไทยจึงได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ชุดใหม่ขึ้น โดยมี นายกรัฐมนตรีเป็นประธานและกรรมการประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน ภาครัฐ ประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวงต่าง ๆ ภาควิชาการ ประกอบด้วย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(TDRI) สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (GSEI) และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TEI) และภาคเอกชน ประกอบด้วย สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และภายใต้ กพย. นี้มีคณะอนุกรรมการอีก ๔ คณะ ประกอบด้วย

๑. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
๒. คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. คณะอนุกรรมการว่าด้วยการประเมินเชิงยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม (Strategic Environmental Assessment: SEA)

เพื่อให้คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และคณะอนุกรรมการอื่น ๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นที่แต่ละคณะจะมีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ประสานงานนักวิชาการที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายต่างๆ กับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและกฎหมาย และติดตามผลการดำเนินงานด้าน SDGs ได้ “โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) หรืออีกชื่อหนึ่งคือ SDG Move จึงถูกตั้งขึ้นโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยในปัจจุบันมีฐานะเป็นหน่วยประเด็นวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (SRI Unit) ที่ ๑๔ โดยมีภารกิจตามวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้

๑. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยภายใต้ประเด็นวิจัยที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
๒. เพื่อประสานงานเครือข่ายนักวิจัยด้านที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์ และถอดบทเรียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ และผลิตเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Paper)
๓. เพื่อประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายนักวิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ทำงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อจัดการองค์ความรู้ สังเคราะห์ และถอดบทเรียนภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านต่าง ๆ
๔. เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของ SDGs ในระดับสากล

๕. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์ปัจจุบัน และความคืบหน้าเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

รายงานผลการพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

มูลนิธิแบร์เทลสมันน (Bertelsmann Stiftung) จากประเทศเยอรมันได้ริเริ่มจัดทำรายงานเกี่ยวกับดัชนีความยั่งยืนเป็นครั้งแรก (The world's first SDG Index) ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ซึ่งเป็นข้อมูล SDGs ของประเทศร่ำรวยและเป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) จำนวน ๓๔ ประเทศ

ต่อมามูลนิธิแบร์เทลสมันนและเครือข่ายการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Solutions Network: SDSN) ได้ร่วมกันตั้งโครงการเพื่อเก็บข้อมูลและจัดทำรายงาน “ดัชนีและผังข้อมูลตามเป้าหมาย SDG” (SDG Index and Dashboards) ในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ โดยมีนายเจฟฟรีย์ แซคส์ (Jeffrey Sachs) นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นผู้อำนวยการ SDSN และที่ปรึกษาพิเศษของเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโครงการ และขยายผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประเทศสมาชิก OECD ไปยังประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สมาชิก OECD รวมเป็นจำนวน ๑๔๙ ประเทศทั่วโลก และสุดท้ายในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ดัชนีและผังข้อมูลตามเป้าหมาย SDGs ถูกจัดทำขึ้นภายใต้ชื่อ “รายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Report) โดยขยายการเก็บข้อมูลออกไปเป็นจำนวน ๑๖๒ ประเทศ รายงานดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อรายงานผลการตอบสนองต่อเป้าหมาย SDGs ติดตามว่า ผู้นำประเทศได้นำวาระปี ค.ศ. ๒๐๓๐ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติที่ได้อนุมัติรับรองเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ปฏิบัติในประเทศตนเองอย่างไรบ้าง และเป็นการเปรียบเทียบ (Benchmark) ให้ทราบสถานะของแต่ละประเทศ แม้ว่ารายงานนี้ไม่ใช่เครื่องมือที่ติดตามการปฏิบัติตามเป้าหมาย SDGs ที่เป็นทางการ เป็นเพียงข้อมูลเสริมจากที่แต่ละประเทศได้มีการปฏิบัติด้วยความสมัครใจอยู่แล้ว แต่ก็นับได้ว่าเป็นฐานข้อมูลและแหล่งอ้างอิงสำคัญในการศึกษาภาพรวมและอันดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ดี (สฤณี อาชวานันทกุล, ๒๕๖๐; Kroll, ๒๐๑๕)

ในการจัดทำดัชนีและผังข้อมูลตามเป้าหมาย SDGs คาดจะแนบมาจากการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด SDGs จากแหล่งข้อมูลหลากหลายแห่ง เช่น ธนาคารโลก องค์การแรงงานระหว่างประเทศ องค์การอนามัยโลก องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ รวมไปถึงสถาบันวิจัยและองค์การที่ไม่แสวงกำไร ฯลฯ แม้ว่าการเก็บข้อมูลดัชนีความยั่งยืนในแต่ละปออาจได้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็น

จริง และตัวชี้วัดในแต่ละปออาจจะไขไม่เหมือนกัน แต่คณะผู้จัดทำรายงานได้นำค่าคะแนนที่ได้ไปทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear Correlation) กับดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ซึ่งจัดทำโดยหน่วยงานที่มีความเป็นทางการ ได้แก่ โครงการพัฒนาแห่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) พบว่า ค่าคะแนนของดัชนีความยั่งยืนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับค่าคะแนนของดัชนีการพัฒนามนุษย์ กล่าวคือ ประเทศใดที่มีคะแนนความยั่งยืนในระดับสูง ประเทศนั้นมักจะมีการพัฒนามนุษย์ในระดับที่สูง ในทางตรงข้าม ประเทศที่มีคะแนนความยั่งยืนต่ำ มักจะเป็นประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ในระดับที่ต่ำด้วยเช่นกัน

ดัชนีความยั่งยืนหรือคะแนน SDG ได้ถูกจัดทำมาแล้วเป็นระยะเวลา ๔ ปี ระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๑๖-๒๐๑๙ โดยมีการเก็บข้อมูลจากจำนวนประเทศไม่เท่ากันในแต่ละปี คือ มีจำนวน ๑๔๙, ๑๕๗, ๑๕๖, และ ๑๖๒ ประเทศ ตามลำดับ มีการกำหนดค่าคะแนนระหว่าง ๐-๑๐๐ ไล่ระดับการพัฒนาจากน้อยไปหามาก คือ ๐ เป็นระดับพัฒนาต่ำสุด (Worst) ไปจนถึง ๑๐๐ เป็นระดับพัฒนาที่ดีที่สุด (Best) (เกษร, ๒๕๖๓: ๒๔-๒๗)

ตารางที่ ๔.๓ ดัชนีความยั่งยืนของกลุ่มประเทศอาเซียน

ปี ค.ศ.	๒๐๑๙		๒๐๑๘		๒๐๑๗		๒๐๑๖	
	อันดับ	คะแนน	อันดับ	คะแนน	อันดับ	คะแนน	อันดับ	คะแนน
ประเทศไทย	๔๐	๗๓	๕๙	๖๙.๒	๕๕	๖๙.๕	๖๑	๖๒.๒
เวียดนาม	๕๔	๗๑.๑	๕๗	๖๙.๗	๖๘	๖๗.๙	๘๘	๕๗.๖
สิงคโปร์	๖๖	๖๙.๖	๔๓	๗๑.๓	๖๑	๖๙	๑๙	๗๔.๖
มาเลเซีย	๖๘	๖๙.๖	๕๕	๗๐.๐	๕๔	๖๙.๗	๖๓	๖๑.๗
ฟิลิปปินส์	๙๗	๖๔.๙	๘๕	๖๕.๐	๙๓	๖๔.๓	๙๕	๕๕.๕
อินโดนีเซีย	๑๐๒	๖๔.๒	๙๙	๖๒.๘	๑๐๐	๖๒.๙	๙๘	๕๔.๔
เมียนมาร์	๑๑๐	๖๒.๒	๑๑๓	๕๙.๐	๑๑๐	๖๓.๓	๑๑๗	๔๔.๕
ลาว	๑๑๑	๖๒.๐	๑๐๘	๖๐.๖	๑๐๗	๖๑.๔	๑๐๗	๔๙.๙
กัมพูชา	๑๑๒	๖๑.๘	๑๐๙	๖๐.๔	๑๑๔	๕๘.๒	๑๑๙	๔๔.๔
บรูไน	มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการประเมิน							

ที่มา: (Sachs, et al., ๒๐๑๖, Sachs, et al., ๒๐๑๗, Sachs, et al., ๒๐๑๘, Sachs, et al., ๒๐๑๙)

จากตารางที่ ๒ พบว่า ดัชนีความยั่งยืนของกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น ไทยมีความโดดเด่นมาก ในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ไทยมี ๗๓ คะแนน อยู่ในอันดับที่ ๔๐ ของโลก และคะแนนสูงเป็นอันดับที่ ๑ ของกลุ่มประเทศอาเซียน จากข้อมูลย้อนหลัง ๓ ปี พบว่า ทุกๆ ปี ไทยมีคะแนนสูงติดอยู่ใน ๔ อันดับแรก (Top ๔) ของอาเซียน ร่วมกับ เวียดนาม สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งเป็นอันดับโลกที่สูงกว่าประเทศที่เหลือในอาเซียนอย่างเห็นได้ชัด

ผลการพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามรายงานการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ (Sachs, et al., ๒๐๑๙) ได้รายงานทิศทางพัฒนาประเทศเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยมีการแบ่งระดับแนวโน้มการพัฒนาดังต่อไปนี้ ๔ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับรักษาความสำเร็จไว้ได้ (On track or Maintaining SDG achievement) ผลการพัฒนาของไทยอยู่ในระดับนี้จำนวน ๓ เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ ๖ การจัดการน้ำและสุขาภิบาล และ เป้าหมายที่ ๘ การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

๒. ระดับพัฒนาขึ้นปานกลาง (Moderately improving) ผลการพัฒนาของไทยอยู่ในระดับนี้จำนวน ๖ เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ ๓ การมีสุขภาพและความปลอดภัย เป้าหมายที่ ๕ ความเท่าเทียมทางเพศ เป้าหมายที่ ๗ พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ เป้าหมายที่ ๙ อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน เป้าหมายที่ ๑๑ เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ ๑๖ สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก

๓. ระดับชะงักงัน (Stagnating) ผลการพัฒนาของไทยอยู่ในระดับนี้จำนวน ๔ เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ ๒ ขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ ๑๓ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายที่ ๑๔ การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ ๑๕ การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก

๔. ระดับการพัฒนาลดลง (Decreasing) ซึ่งผลการพัฒนาของไทยในปีที่ผ่านมาไม่ปรากฏเป้าหมายการพัฒนาในระดับนี้ สำหรับเป้าหมาย SDGs ที่ไม่มีข้อมูลเพียงพอ จากรายงานฉบับดังกล่าว พบว่า ผลการพัฒนาของไทยมีจำนวน ๔ เป้าหมายที่ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการเปรียบเทียบกับผลพัฒนาในปีก่อน ได้แก่ เป้าหมายที่ ๔ การศึกษาที่เท่าเทียม เป้าหมายที่ ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำ เป้าหมายที่ ๑๒ แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ ๑๗ ความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป คือ แมวาทประเทศไทยไม่มีผลพัฒนาตามเป้าหมาย SDGs ใดที่มีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนเลยก็ตาม แต่ไทยยังคงมีแนวโน้มการพัฒนาตามเป้าหมาย SDGs ในระดับที่รักษาความสำเร็จไว้ได้ในจำนวนที่น้อยกว่าแนวโน้มการพัฒนาในระดับอื่น ๆ นอกจากนี้ จากการพิจารณาคะแนน SDG ในแต่ละเป้าหมาย พบว่า ไทยมีการพัฒนาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความ

ยากจนได้ดีที่สุด กล่าวคือ ได้คะแนนความยั่งยืนเต็ม ๑๐๐ คะแนน ในเป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจน (End Poverty) ซึ่งมีตัวชี้วัดในการจัดเก็บข้อมูล จำนวน ๒ ตัวชี้วัด ได้แก่

๑. สัดส่วนคนยากจนต่อจำนวนประชากรที่มีรายได้น้อยกว่า ๑.๙ เหรียญดอลลาร์ต่อวัน (Poverty headcount ratio at \$๑.๙๐/day: % population) พบว่า ไทยไม่มีประชากรยากจนที่มีรายได้น้อยกว่า ๑.๙ เหรียญดอลลาร์ต่อวัน สัดส่วนจึงเป็นร้อยละ ๐ ของประชากร ได้คะแนน ๑๐๐ เต็ม

๒. สัดส่วนคนยากจนต่อจำนวนประชากรที่มีรายได้น้อยกว่า ๓.๒ เหรียญดอลลาร์ต่อวัน (Poverty headcount ratio at \$๓.๒๐/day: % population) พบว่า ไทยมีสัดส่วนเป็นร้อยละ ๐ ของประชากร ได้คะแนน ๑๐๐ เต็ม

ส่วนเป้าหมายที่ได้คะแนน SDG ต่ำ ที่สุด และเป็นเพียงเป้าหมายเดียวที่ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ ๕๐ ของคะแนนเต็ม กล่าวคือ เป็นเป้าหมายที่ไทยยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน นั่นเอง ได้แก่ เป้าหมายที่ ๙ อุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน (Industry, Innovation and Infrastructure) เมื่อพิจารณาข้อมูลการพัฒนาตามตัวชี้วัดตามเป้าหมายที่ ๙ พบว่า ไทยมีปัญหาในการพัฒนา จำนวน ๓ ตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่

๑. สัดส่วนประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (Population Using the Internet) ไทยมีประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ ๕๒.๙ ของประชากร

๒. สัดส่วนบทความในวารสารวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อเทียบกับประชากรจำนวน ๑,๐๐๐ คน (Number of Scientific and Technical Journal Article: per ๑,๐๐๐ Population) ซึ่งพบว่า ไทยมีบทความจำนวนเพียง ๐.๑ เท่านั้น เมื่อเทียบกับประชากร ๑,๐๐๐ คน หรือเทียบให้เข้าใจง่ายขึ้น คือ คนไทยทุก ๆ ๑ หมื่นคนจะสามารถผลิตบทความได้เพียงจำนวน ๑ เรื่องต่อปี

๓. สัดส่วนรายจ่ายภาครัฐที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาเมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติ (Research and Development Expenditure (% GDP) พบว่า ไทยมีการใช้จ่ายภาครัฐในงบ R&D เพียงร้อยละ ๐.๖ ของรายได้ประชาชาติ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย โดยในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมีสัดส่วนรายจ่าย ภาครัฐอยู่ในช่วงร้อยละ ๒.๐-๓.๓ (นอร์เวย์ ร้อยละ ๒.๐, ฟินแลนด์ ร้อยละ ๒.๗, เดนมาร์ก ร้อยละ ๒.๙, และสวีเดน ร้อยละ ๓.๓) เมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติ และเป็นตัวเลขที่สูงกว่าของไทยมากกว่า ๓-๕ เท่าตัว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกใช้เป็นหลักการสำคัญในความพยายามเพื่อการพัฒนาความยั่งยืนของประเทศไทย โดยเน้นความสมดุลในการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานอยู่บนหลักการ ๓ ประการที่เน้นการเดินทางสายกลางสำหรับคนไทยทุกระดับตั้งแต่จากทุกครอบครัว สู่ระดับชุมชนและสู่ระดับประเทศ ดังนี้

๑. ความพอประมาณ

การพอประมาณเป็นหลักการที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การบริโภคที่น้อยลงและรูปแบบการผลิตที่หลากหลาย (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๒) การลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๗) และการจัดการทางทะเลอย่างยั่งยืน (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๔) และบนบก (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๕) ระบบนิเวศต่างๆ

๒. ความสมดุลผสมผล

ความสมดุลผสมผลหมายถึงการพิจารณาอย่างรอบคอบของผลกระทบที่การกระทำและการตัดสินใจของเราอาจมีต่อทั้งผู้อื่นและโลกรอบตัวเรา การพิจารณาเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความสมดุลผสมผลมีการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้มากมายในประเด็นระดับโลกเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๓) ความเท่าเทียม (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๐) ความยุติธรรม (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๖) การพัฒนาแหล่งพลังงานที่สะอาด (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๗) และการลดมลพิษ (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๑๒)

๓. ความรอบคอบ

ความรอบคอบเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงต่างๆ การทำงานอย่างเป็นระบบและการบรรลุระดับของความสามารถและการพึ่งพาตนเองก่อนดำเนินการต่อ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนที่ดูแลไม่ให้เกินขีดความสามารถของพวกเขา หลักการนี้อาจประยุกต์ใช้กับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกือบทั้งหมดรวมทั้งด้านสุขภาพ (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๓) อาหาร (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๒) น้ำ (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๖) และความมั่นคงด้านพลังงาน (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ ๗) โดยเฉพาะ

ภาพที่ ๔.๕ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ที่มา: (มูลนิธิมั่นพัฒนา, ๒๕๖๓)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชหรือความรู้ที่ได้จากพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ ๙ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุ SDG ทั้ง ๑๗ ประการได้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีที่พัฒนาขึ้นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อถ่ายทอดแนวคิดเป็นยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ การปรับปรุงกฎหมาย ๓๑๘ ฉบับ และแผนแม่บทด้านต่างๆ เป็นการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยประยุกต์ใช้กับทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างยั่งยืนและมั่นคง ด้านภาคชุมชนและประชาสังคม มีการติดตามไปศึกษากรณีที่ชาวบ้านนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตและอาชีพ ด้านภาคการเกษตรได้สร้างความพออยู่พอกินให้กับชุมชนท้องถิ่นและเป็นต้นทางของการพัฒนาในทุกด้าน สร้างความมั่นคงลดรายจ่าย พึ่งตนเองได้และแก้ปัญหาความยากจนภาคครัวเรือน ด้านภาคธุรกิจได้ปรับแนวคิดมาใช้อย่างกว้างขวางทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยยอมรับการมีกำไรในระดับพอประมาณ และต้องไม่แสวงหากำไรโดยการเอาเปรียบผู้บริโภคหรือทำผิดกฎหมายภาคธุรกิจจำนวนมากยังได้ร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความยากจนและช่วยพัฒนาชนบท (คณะกรรมการโครงการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐: ๒๙๑)

บทสรุป

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ทวีความสำคัญขึ้นมาในสภาวะการณ์ปัจจุบัน จากเดิมที่เป็นเพียงแนวคิดกระแสทางเลือกในการพัฒนา และได้รับการยกระดับมาเป็นวาระการพัฒนาระดับโลก ที่ได้รับการรับรองจากองค์การสหประชาชาติ มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ทิศทางการพัฒนาของโลก เกิดความสมดุลยิ่งขึ้น ไม่วาจะเป็นมิติในการพัฒนา ๓ ด้าน สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม หรือหลักการ ๕ P's ของวาระป. ค.ศ. ๒๐๓๐ อันได้แก่ People Planet Prosperity Peace and Partnership ขององค์การสหประชาชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวทางการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน บนพื้นฐานของทางสายกลางความมีเหตุผล ความไม่ประมาท และคุณธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ อีกทั้งใช้เป็นหลักในการบริหารและพัฒนาประเทศด้วย หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้พระราชทานมาก่อนหน้าหลายปีสอดคล้องกับหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติซึ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเน้นการใช้กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่นและปลูกฝังแนวความคิดที่ยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ด้านของชีวิตอย่างมีนัยสำคัญก่อนที่จะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มีการบูรณาการไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) รวมทั้งนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ดังนั้น แผนงานและแผนงบประมาณของหน่วยงานรัฐบาลทั้งหมดจึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. จงอธิบายความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน
๒. จงอธิบายความเป็นมาการพัฒนาอย่างยั่งยืน
๓. จงอธิบายความสำคัญการพัฒนาอย่างยั่งยืน
๔. จงอธิบายเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ๑๗ เป้าหมาย
๕. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ กลุ่ม ประกอบด้วยอะไรบ้าง
๖. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนปัจจัยพื้นฐาน ๖ ประการ มีอะไรบ้าง
๗. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐) ประกอบด้วยอะไรบ้าง
๘. แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อน มีอะไรบ้าง
๙. จงยกตัวอย่างการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๐. จงวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน